

เปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกัน พฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่าน
มาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วันกับสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน
ทูปีนัมเบอร์วัน ในจังหวัดอำนาจเจริญ

Comparison of Immunity Factors on Substance Abuse Risk Behaviors among TO BE
NUMBER ONE standard and non-standard Students
in Amnatcharoen Province

มงคล สุขจิตร์^{1*}, ประเสริฐ ประสมรักษ์¹, ศุภยงค์ เกิดสุข¹, สุขเกษม ร่วมสุข², สุพิชฌาย์ สายเย็น¹
Mongkon Sukjit¹, Prasert Prasomruk¹, Suphayang Koedsuk¹, Sukkasem Ruamsuk², Suphicha Saiyen¹
มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตอำนาจเจริญ¹, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ²
Mahidol University, Amnatcharoen Campus¹, Amnatcharoen Provincial Public Health Office²

(Received: December 27, 2022; Revised: August 26, 2023; Accepted: August 31, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวางในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกัน พฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วันกับ สถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน ในจังหวัดอำนาจเจริญ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 232 คนใช้การสุ่ม ตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติ Independent t-test ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยภูมิคุ้มกันของกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบไม่มีความแตกต่างกัน ($M= 4.18, SD=0.57$), ($M=4.08, SD=0.60$) ตามลำดับ และพฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=0.11$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=3.65, SD= 1.26$), ($M=3.51 (SD= 1.31)$) ตามลำดับ

ปัญหาเรื่องการลักขโมยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดซึ่งเป็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงเป็นอันดับแรก

คำสำคัญ: สารเสพติด, ทูปีนัมเบอร์วัน, ปัจจัยภูมิคุ้มกัน, พฤติกรรมเสี่ยง

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: mongkon.suk@student.mahidol.edu เบอร์โทรศัพท์ 092-6707976)

Abstract

This cross-sectional analytical research. Aimed to study and compare immune factors, and substance abuse risky behaviors of Students among TO BE NUMBER ONE standard and non-standard Students in Amnatcharoen Province. The sample size was calculated to be 116 people per group. Using multistage random sampling. Collect data using a questionnaire, which had a reliability of 0.94. The data were analyzed by descriptive and inferential statistics, Independent-Samples T-Test analysis.

The results showed that, the immune factors of the study group and the comparison group were not statistically significant at the 0.05 ($p=0.40$) level. The mean was ($M=4.18$, $SD=0.57$), and ($M=4.08$ $SD=0.60$), respectively. And the risk behaviors factors of the study group and the comparison group were not statistically significant at the 0.05 ($p=0.11$) level. The mean was ($M=3.65$, $SD= 1.26$), and ($M=3.51$, $SD= 1.31$), respectively. The problem of theft has the lowest average, which is a risk behavior factor. Therefore, relevant agencies should solve the problem of risk behavior first.

Keywords: Substance abuse, TO BE NUMBER ONE, Immune factor, Risk behaviors factor

บทนำ

ปัญหา ยาเสพติด นับเป็นปัญหาที่เป็นภัยคุกคามประชากร ซึ่งถือเป็นปัญหาที่สำคัญระดับโลก โดยจากรายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ปี 2022 พบว่า ในทศวรรษที่ผ่านมา มีแนวโน้มการผลิตและการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2010 มีความชุกของผู้ใช้สารเสพติดทั่วโลกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 5 หรือประมาณ 230 ล้านคน และในปี 2020 มีความชุกของผู้เสพสารเสพติดทั่วโลกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 5.7 หรือประมาณ 280 ล้านคน โดยจากรายงานฉบับดังกล่าว พบว่า ในปี 2019 ทวีปเอเชีย เป็นทวีปที่มีการใช้สารเสพติดเฉลี่ยในทุกชนิดสารเสพติดสูงเป็นอันดับ 1 คือประมาณ 60 ล้านคน (UNODC, 2022) ในส่วนของประเทศไทยนั้น ในปี 2561 พบว่ามีความชุกของผู้ใช้สารเสพติดภาพรวมทั้งประเทศอยู่ที่ร้อยละ 2 (ภูฟ้าเรสท์โฮม, 2565) โดยจากรายงานสถิติการจับกุมคดียาเสพติดภาพรวมทั้งประเทศ ปีงบประมาณ 2560 ถึงปี 2564 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า มีแนวโน้มจำนวนคดีและจำนวนผู้ต้องหาในคดีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปีงบประมาณ 2560 นั้น มีจำนวนคดีทั้งสิ้นประมาณ 260,000 คดี มีผู้ต้องหาจำนวนประมาณ 280,000 คน และในปีงบประมาณ 2564 มีจำนวนคดีเพิ่มขึ้นรวมแล้วกว่า 330,000 คดี และมีจำนวนผู้ต้องหาที่เพิ่มขึ้นรวมกว่า 350,000 คน (นันทพร พงศ์อิศวานันท์, 2564) ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่พบได้ในทุกช่วงวัย โดยจากรายงานสถิติผู้ป่วยทั้งหมดที่เสพยาบ้าเป็นยาเสพติดหลักและเสพร่วมกับยาอื่น ๆ ประจำปีงบประมาณ 2564 ของสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี พบว่า เป็นผู้ซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 15 ถึง 39 ปี สูงถึงร้อยละ 41.03 โดยในช่วงอายุดังกล่าว พบว่าเป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 15 ถึง 24 ปี สูงถึงร้อยละ 17.49 (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ UNODC ที่พบปัญหาในวัยรุ่นจนถึงวัยทำงานซึ่งอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 17-34 ปี มากที่สุด โดยพบการเสพในเพศชายมากกว่าเพศหญิง (UNODC, 2022) ทั้งนี้วัยรุ่น ซึ่งอยู่ในช่วงวัยก่อนการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และนับว่าเป็นวัยที่มีปัญหาเรื่องปัญหาเสพติดมากรองจากวัยทำงาน จึงเป็นวัยที่มีความสำคัญในการแก้ปัญหา อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดต่อไป

ปัญหาเรื่องยาเสพติดในวัยรุ่น ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างจากหน่วยใหญ่สู่หน่วยย่อยตั้งแต่ระดับประเทศ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าวัยรุ่นย่อมเติบโตเป็นผู้ทำงานในอนาคต ทั้งด้านความมั่นคง สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจไปจนถึงระดับตัวบุคคล (เปรมฤดี หงส์สุทธิ, ภัทรพร เสงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2560) โดยด้านความมั่นคงของชาติ เนื่องจากหากประเทศใดมีประชากรเสพยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ประเทศนั้นย่อมจะอ่อนแอ

เศรษฐกิจเสียหาย และมีปัญหาสังคมต่าง ๆ ในด้านสังคม สารเสพติดยังเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอันเนื่องมาจากความต้องการรายได้ในการซื้อหาสารเสพติดต่าง ๆ มาใช้เสพ นอกจากนั้นยังเป็นสาเหตุของปัญหาสังคมอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งยังรวมไปถึงด้านเศรษฐกิจอีกด้วย (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด, 2565) และในระดับตัวบุคคล ปัญหายาเสพติดก็ส่งผลกระทบต่อร่างกายผู้เสพ มีผลต่อการทำงานของสมอง (Korponay, Kosson, Decety, Kiehl, & Koenigs, 2017) ระบบไหลเวียนโลหิตมีปัญหา (Matkiewicz, Mateckic, Toborek, Szarmache, Winklewski, 2020) และขาดสติ อันอาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหา ยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงทั้งต่อตนเองและสังคมไทย

ถึงแม้ยาเสพติดจะเป็นปัญหาที่กระจายและแทรกซึมอยู่ในทุกภูมิภาค โดยจากการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียน พบว่า ระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียน มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (สุวพันธุ์ คะโยธา, วุฒิพงศ์ ภัคติกุล, 2561; ศรธรรม ภาษา, ชนะชัย อวนวิ้ง, ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ, 2563) และระดับปัจจัยภูมิคุ้มกันสารเสพติดของนักเรียน มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (เปรมฤดี หงส์สุทธิ, ภรภัทร เสงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2560) โดยจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางตรงที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดทั้งทางบวกและทางลบ คือ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว กลุ่มเพื่อน การสัมผัสปัจจัยเสี่ยงเศรษฐกิจ (นัฐพงษ์ นาอุดม, ศุภวัฒน์ วรงค์นวุธ, 2563) เช่น การอยู่ในพื้นที่ที่มีการเสพยาเสพติด การเล่นเกม (สุวพันธุ์ คะโยธา, วุฒิพงศ์ ภัคติกุล, 2561) เป็นต้น ซึ่งมีผลกว่าร้อยละ 59 (วิไลลักษณ์ ลังกา และคณะ, 2560) และเรื่องของความคาดหวังต่อตนเองในการป้องกันสารเสพติดมีผลถึงร้อยละ 17.9 (เปรมฤดี หงส์สุทธิ, ภรภัทร เสงอุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2560; พณณกร ราชแก้ว, 2564) นอกจากนี้ในกลุ่มผู้เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับสารเสพติดหรือผู้เคยเข้ารับการบำบัดโดยบังคับก็มีความเสี่ยงที่จะกลับไปเสพซ้ำสูงกว่าผู้ใช้สารเสพติดเป็นครั้งคราวถึง 12.6 เท่า (อัจฉราพร สู่หิรัญวงศ์, ประภา ยุทธไตร, 2556) ปัญหาเสพติดจึงในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่มีจุดเริ่มต้นและแนวทางการแก้ไขจากปัจจัยต่าง ๆ รอบตัว การจะป้องกันและแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นจึงต้องเริ่มแก้ที่ตัวบุคคลและขยายไปยังระดับที่สูงขึ้น คือ ครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็ได้พยายามในการจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านการจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อตั้งกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมอันนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันการติดสารเสพติด โดยหนึ่งในโครงการที่ให้ความสำคัญในการจัดการปัญหาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมนั่นก็คือโครงการทูปีนัมเบอร์วัน (TO BE NUMBER ONE) โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนวัยรุ่นให้มีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเปิดเผยตัวเองเพื่อเข้ารับการรักษาฟื้นฟูโดยสมัครใจ ภายใต้กิจกรรม “ใครติดยายกมือขึ้น” โดยใช้วิธีการดำเนินโครงการที่ยึดวัยรุ่นและเยาวชนเป็นศูนย์กลางภายใต้ยุทธศาสตร์ 3 ประการคือ 1) การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชน 3) การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยใช้กลยุทธ์ “เป็นหนึ่งในโดยไม่พึ่งยาเสพติด” (โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2560) นอกจากนี้โครงการทูปีนัมเบอร์วันยังเป็นโครงการที่ถูกผลักดันให้สถานศึกษาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม โดยจากผลการดำเนินการโครงการนั้น พบว่า มีชมรมในสถานศึกษาของโครงการรวมครอบคลุมร้อยละ 92.32 ซึ่งเป็นนิสิตนักศึกษา และนักเรียนรวมกว่า 10,466,535 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ในจังหวัดอำนาจเจริญนั้น มีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 รวม 22 โรงเรียน และทั้งหมดได้เข้าร่วมโครงการ คิดเป็นร้อยละ 100 แต่มีเพียง 3 โรงเรียนเท่านั้นที่ผ่านมาตรฐานระดับประเทศ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13.63 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ, 2565) โดยทางโครงการก็ยังคงเดินหน้าเพื่อการจัดและสนับสนุนให้มีกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาทั่วประเทศตามยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานของโครงการทูปีนัมเบอร์วัน (โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2561)

จากการที่ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในระดับต่าง ๆ กอปรกับมีสถานศึกษาบางแห่งเท่านั้นที่มีการจัดตั้งชมรมและเข้าร่วมโครงการทูปีนัมเบอร์วัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่าน และไม่ผ่านมาตรฐานการ

ดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วัน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกัน พฤติเสี่ยงในการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านและไม่ผ่านมาตรฐาน ซึ่งผลจากการวิจัยจะทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ตระหนักในความสำคัญของปัญหาเสพยาเสพติดในวัยรุ่นมากขึ้น และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนป้องกันและแก้ปัญหาเรื่องการเสพยาเสพติดที่เกิดขึ้นในวัยรุ่นอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

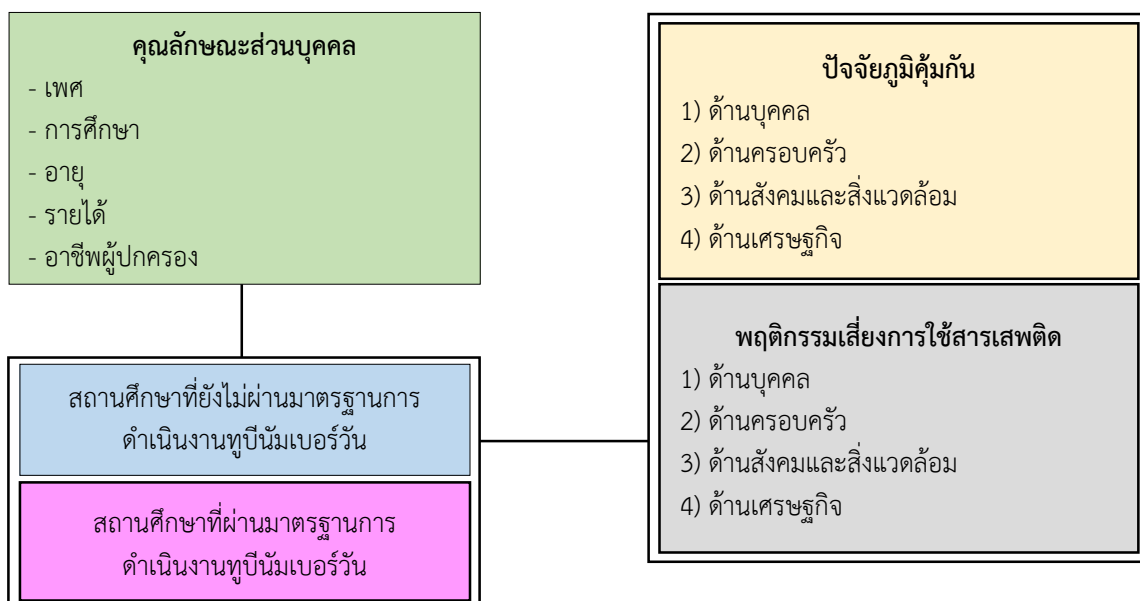
1. เพื่อศึกษาปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน และสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน ในจังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกันของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน กับสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน ในจังหวัดอำนาจเจริญ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วันกับสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานในจังหวัดอำนาจเจริญ

สมมติฐานวิจัย

1. นักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วันมีปัจจัยภูมิคุ้มกันดีกว่าสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน
2. นักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วันมีพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดน้อยกว่าสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า ปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงในการเสพยาเสพติดนั้นเกี่ยวข้องกับหลายด้านด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้มีการนำแนวคิดต่าง ๆ มารวมกันมารวมกัน และพบว่าสามารถแบ่งปัจจัยออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ (วิไลลักษณ์ ลังกา, อรุณา เจริญสุข, พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, กัมปนาท บริบูรณ์, 2560)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Analytical Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 จำนวน 1,800 คน ในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูบินัมเบอร์วันกับสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูบินัมเบอร์วัน ในจังหวัดอำนาจเจริญ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่าน และไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูบินัมเบอร์วัน อย่างละ 1 แห่ง ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวน 116 คนต่อสถานศึกษา จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 สถานศึกษา รวม 232 คน คำนวณจากสูตรเปรียบเทียบประชากรสองกลุ่มแบบอิสระต่อกัน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่สุดกับงานวิจัยในครั้งนี้คือ งานวิจัยของ ปราณี แผนดี ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการลดสูบบุหรี่ต่อพฤติกรรมการลดสูบบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรจังหวัดกำแพงเพชร (ปราณี แผนดี, 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ (Google Form) โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากร เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบตามข้อเท็จจริงของกลุ่มตัวอย่างในด้านเพศ อายุ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา รายได้ และอาชีพผู้ปกครอง ข้อคำถามเป็นแบบมีตัวเลือกตอบ หรือเติมคำลงในช่องว่าง มีจำนวนทั้งสิ้น 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยภูมิคุ้มกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อย คือ ปัจจัยภูมิคุ้มกันด้านบุคคล จำนวน 8 ข้อ, ปัจจัยภูมิคุ้มกันด้านครอบครัวจำนวน 8 ข้อ, ปัจจัยภูมิคุ้มกันด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจำนวน 6 ข้อ และ ปัจจัยภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจจำนวน 3 ข้อ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามข้อเท็จจริงมากที่สุดผ่านแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ไม่เลย

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมเสี่ยงการเสพติด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อย คือ พฤติกรรมเสี่ยงการเสพติดในส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ, พฤติกรรมเสี่ยงการเสพติดในด้านครอบครัวจำนวน 4 ข้อ, พฤติกรรมเสี่ยงการเสพติดในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจำนวน 3 ข้อ และ พฤติกรรมเสี่ยงการเสพติดในด้านเศรษฐกิจจำนวน 3 ข้อ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามข้อเท็จจริงมากที่สุดผ่านแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ไม่เลย ตามแบบของลิเกิร์ต

จากนั้นแปลผลโดยการรวมคะแนนทั้งหมด แล้วจึงหาค่าเฉลี่ยและเปรียบเทียบแต่ละกลุ่ม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็ก จำนวน 2 ท่าน และนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ ผู้ดูแลงานโครงการทูบินัมเบอร์วัน มีค่า IOC ระหว่าง .67 – 1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดอำนาจเจริญจำนวน 30 คน ได้ค่า Cronbach's coefficient alpha ของปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยง มีค่าเท่ากับ .84 และ .94 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นบนระบบออนไลน์ (Google form) ซึ่งได้รับข้อมูลมาจำนวน 232 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนำแบบสอบถามลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลตามรายชื่อนักเรียนที่ได้จากการสุ่มอย่างเป็นระบบ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และรวบรวมแบบสอบถามออนไลน์ทั้งหมดเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย จำนวน ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน กับสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วันด้วยสถิติ Independent t-test ทดสอบการแจกแจงปกติโดยใช้ The Kolmogorov – Smirnov test ได้ค่าการแจกแจงปกติของปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยง มีค่าเท่ากับ .001 และ .000 ตามลำดับ

จากการเลือกใช้สถิติ Independent-Samples T-Test เป็นสถิติในการวิจัยแม้ผลการทดสอบการ แจกแจงปกติโดยใช้ The Kolmogorov – Smirnov Test มีผลการทดสอบ คือ แจกแจงไม่ปกติ เนื่องจากมีจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างมาก คือ กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างละ 116 คน รวม 232 คน และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของค่าคะแนนเฉลี่ย (M) ปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเสพติดมีค่าไม่มาก (Kim, Park, 2019)

จริยธรรมวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบวัตถุประสงค์ในการศึกษา และขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการตอบทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและจะใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษานี้ยังได้มีการขออนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ หมายเลขรับรอง 10/2565

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มศึกษา และกลุ่มเปรียบเทียบตอบกลับ 116 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ โดยภาพรวม มีคุณลักษณะทั่วไปที่คล้ายคลึงกัน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.4 และ ร้อยละ 72.4 เป็นกลุ่มอายุ 16 ปี ร้อยละ 40.5 และ ร้อยละ 34.5 จำนวนเงินที่ได้รับจากครอบครัวต่ำกว่า 2,500 บาทต่อเดือน ร้อยละ 62.9 และ ร้อยละ 82.8 ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 40.5 และร้อยละ 50.9 ตามลำดับ แต่ด้านระดับการศึกษาที่กำลังเรียนกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่กำลังเรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 35.4 ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 35.4
2. ข้อมูลปัจจัยภูมิคุ้มกันการเสพติดรายด้าน

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยภูมิคุ้มกันการเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน กับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

ด้าน	กลุ่มศึกษา		กลุ่มเปรียบเทียบ	
	M	SD	M	SD
บุคคล	4.33	0.54	4.17	0.69
ครอบครัว	4.26	0.63	4.12	0.69
สังคมและสิ่งแวดล้อม	3.94	0.75	3.92	0.66
เศรษฐกิจ	4.09	1.07	4.14	0.97

จากตาราง 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยภูมิคุ้มกันการเสพติดนั้น กลุ่มศึกษามีค่าเฉลี่ยรายด้านที่สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบเป็นส่วนใหญ่ โดยกลุ่มศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านบุคคลสูงที่สุด คือ (M= 4.33, SD=0.54)

รองลงมาคือด้านครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 4.26, SD=0.63$) กลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยด้านบุคคลสูงที่สุดคือ ($M= 4.17, SD=0.69$) รองลงมาคือด้านครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 4.12, SD=0.69$)

3. ข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติดรายด้าน

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน กับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

ด้าน	กลุ่มศึกษา		กลุ่มเปรียบเทียบ	
	M	SD	M	SD
บุคคล	3.70	1.41	3.55	1.40
ครอบครัว	3.58	1.40	3.40	1.48
สังคมและสิ่งแวดล้อม	3.97	1.45	3.76	1.42
เศรษฐกิจ	3.53	1.20	3.45	1.30

จากตาราง 2 เมื่อพิจารณาปัจจัยพฤติกรรมเสี่ยงรายด้าน พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติดรายนั้น กลุ่มศึกษามีค่าเฉลี่ยรายด้านที่สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบทุกข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยมากกว่าแสดงถึงการมีพฤติกรรมในทางที่ผิดกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ โดยกลุ่มศึกษามีค่าเฉลี่ยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด คือ ($M= 3.97, SD=1.45$), รองลงมาคือด้านบุคคล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 3.70, SD=1.41$) กลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด คือ ($M= 3.76, SD=1.42$)รองลงมาคือด้านบุคคล มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 3.55, SD=1.40$)

4. เปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกัน พฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดในภาพรวม

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยภูมิคุ้มกัน พฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน กับสถานศึกษาที่ไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานทูปีนัมเบอร์วัน ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

ตัวแปร	กลุ่มศึกษา		กลุ่มเปรียบเทียบ		t	p-value
	M	SD	M	SD		
ปัจจัยภูมิคุ้มกัน	4.18	0.57	4.08	0.60	1.29	0.200
พฤติกรรมเสี่ยง	3.65	1.26	3.51	1.31	0.84	0.055

จากตาราง 3 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดใน พบว่ากลุ่มศึกษามีค่าเฉลี่ยปัจจัยภูมิคุ้มกัน เท่ากับ ($M= 4.18, SD=0.57$) ซึ่งสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($M= 4.08, SD=0.60$) และพฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติด พบว่า กลุ่มศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 3.65, SD=1.26$) ซึ่งสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 3.51, SD=1.26$) อย่างไรก็ตามพบว่า ทั้งปัจจัยภูมิคุ้มกันและพฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติดในกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.20, p=0.06$ ตามลำดับ)

อภิปรายผล

ปัจจัยภูมิคุ้มกัน กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบซึ่งเป็นนักเรียนที่ผ่าน และไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานโครงการทูปีนัมเบอร์วัน มีค่าเฉลี่ยด้านปัจจัยภูมิคุ้มกันที่สูง คือ ($M= 4.18, SD=0.57$) และ ($M= 4.08,$

$SD=0.60$) ตามลำดับ การค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ พงณกร ราชแก้ว ศึกษาเรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนราธิวาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 โดยผลการวิจัยพบว่าระดับภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M= 3.82, SD=0.96$) (พจนกร ราชแก้ว, 2564) ซึ่งจังหวัดนราธิวาสได้มีการดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วันในระดับจังหวัดตาม 3 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของโครงการทูปีนัมเบอร์วัน ซึ่งมีผลการประเมินผ่านมาตรฐานการดำเนินงานระดับจังหวัดข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ กลุ่มศึกษา กลุ่มเปรียบเทียบ และโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ต่างเป็นสถานศึกษาที่มีโครงการทูปีนัมเบอร์วันเข้าไปส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติดให้กับเยาวชน ซึ่งทั้ง 3 แห่งนั้นต่างมีผลการวิจัยที่เยาวชนมีปัจจัยภูมิคุ้มกันในระดับมาก หรือมีค่าเฉลี่ยปัจจัยภูมิคุ้มกันที่สูง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณารายด้านของกลุ่มศึกษา กลุ่มเปรียบเทียบ และโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 พบว่า ค่าเฉลี่ยด้านบุคคลมีค่าสูงที่สุด คือ ($M= 4.33, SD=0.54$), ($M= 4.17, SD=0.69$) และ ($M= 4.00, SD=0.86$) ตามลำดับ รองลงมาคือ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานของโครงการทูปีนัมเบอร์วันตามยุทธศาสตร์ในการสร้างปัจจัยภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนที่มีการเข้าถึงในระดับบุคคลมากกว่าระดับอื่น ๆ จึงเป็นผลให้ค่าเฉลี่ยปัจจัยภูมิคุ้มกันระดับบุคคลมีค่าสูงที่สุด

สรุป ปัจจัยภูมิคุ้มกันในกลุ่มศึกษา และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยที่สูง แสดงถึงการมีภูมิคุ้มกันที่สูงของทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดคือค่าเฉลี่ยระดับบุคคล ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มได้มีการดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วัน ถึงแม้กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบจะมีความแตกต่างที่การเข้าประกวดเพื่อรับการประเมินมาตรฐาน แต่ทั้ง 2 กลุ่มก็มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกัน จึงอาจเป็นข้อบ่งชี้ว่าโครงการทูปีนัมเบอร์วันเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรมการเสพยาเสพติด

พฤติกรรมเสี่ยง

กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบซึ่งเป็นนักศึกษาที่ผ่าน และไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงานโครงการทูปีนัมเบอร์วัน มีค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมเสี่ยงที่สูง คือ ($M= 3.65, SD=1.26$) และ ($M= 3.76, SD=1.42$) ตามลำดับ ซึ่งการที่มีคะแนนเฉลี่ยที่สูงนั้นแสดงถึงการมีพฤติกรรมที่ดี ไม่เสี่ยงต่อการยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด การค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ บุตรฉัตร จันทร์แดง ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดงหลวงวิทยา อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร คือ นักเรียนมีระดับพฤติกรรมเสี่ยงในระดับน้อยที่สุด ($M=1.56$) (บุตรฉัตร จันทร์แดง, 2560) ซึ่งโรงเรียนดงหลวงวิทยาก็เป็นสถานศึกษาที่มีการจัดตั้งชมรมทูปีนัมเบอร์วัน และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของโครงการมาอย่างต่อเนื่อง ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ กลุ่มศึกษา กลุ่มเปรียบเทียบ และโรงเรียนดงหลวงวิทยา ต่างเป็นสถานศึกษาที่มีการดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วันในสถานศึกษา ซึ่งทั้ง 3 แห่งต่างมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงไปในทางที่ดี คือ มีความเสี่ยงน้อย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณารายด้านที่ทำการศึกษา เปรียบเทียบกับการศึกษาของบุตรฉัตร จันทร์แดงพบว่าในระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าระดับบุคคล ครอบครัว และเศรษฐกิจ โดยกลุ่มศึกษา และกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยที่สูง ($M= 3.97, SD=1.45$), ($M= 3.76, SD=1.42$) ตามลำดับ (บุตรฉัตร จันทร์แดง, 2560) ซึ่งหมายถึงการมีพฤติกรรมเสี่ยงที่น้อย ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของโรงเรียนดงหลวงวิทยา ซึ่งภาพรวมแล้วปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมจะมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมีพฤติกรรมเสี่ยงน้อยที่สุด ($M= 1.52, SD=0.39$) ในด้านพฤติกรรมเสี่ยงโครงการทูปีนัมเบอร์วันจึงมีผลในการเข้าไปลดพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนในระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ การที่โครงการมีผลต่อด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมากที่สุดนั้น สืบเนื่องมาจากการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของโครงการ คือ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยเน้นที่ภาพรวมในระดับสังคม (โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2561) ซึ่งเมื่อพฤติกรรมเสี่ยงมักเกิดขึ้นจากสังคมและสิ่งแวดล้อมตามผลการศึกษาของ นัฐพงษ์ นาอุดม และศุภาวิณนากร วงศ์ธนวิสุ เรื่อง สาเหตุของการติดยาเสพติดกรณีศึกษาชุมชนคุ้มสระบัวตำบล พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงของบุคคลจะมี

สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเสี่ยง (รัฐพงษ์ นาอุดม, ศุภวัฒนากร วงศ์ชนวสุ, 2563) ดังนั้น ยุทธศาสตร์ดังกล่าวของโครงการทูปีนัมเบอร์วันจึงเข้าไปมีผลต่อพฤติกรรมมากกว่าด้านอื่น ๆ

สรุป กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงที่สูง แสดงถึงการมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดน้อย โดยทั้ง 2 กลุ่มได้มีการดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วัน ถึงแม้กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบจะมีความแตกต่างที่การเข้าประกวดเพื่อรับการประเมินมาตรฐาน แต่ทั้ง 2 กลุ่มก็มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกัน จึงอาจเป็นข้อบ่งชี้ว่าโครงการทูปีนัมเบอร์วันเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรมเสพยาเสพติด ทั้งนี้คะแนนเฉลี่ยในระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดเนื่องจากสังคมและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมเสพยาเสพติด

เปรียบเทียบการปรับใช้โครงการทูปีนัมเบอร์วันเพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันและลดพฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติดจากผลการศึกษา พบว่า ทั้งกลุ่มศึกษา และกลุ่มเปรียบเทียบมีผลการศึกษาไปในทางที่สอดคล้องกันคือ เป็นสถานศึกษาที่มีการดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วัน แม้จะได้รับการประเมินมาตรฐานหรือไม่ได้รับการประเมินมาตรฐานต่างก็มีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนเพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันต่อการเสพยาเสพติด และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงในการนำไปสู่การเสพยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องมาจากสถานศึกษาทั้งกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบต่างมีการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์ (โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2561) ซึ่งจากผลการศึกษาทั้งปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงในการเสพยาเสพติดนั้น มีค่าเฉลี่ยระดับบุคคล และครอบครัวที่สูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสอดคล้องในการใช้ยุทธศาสตร์ด้านการรณรงค์ปลูกจิตสำนึก และสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เข้มแข็งจนนำมาซึ่งค่าเฉลี่ยที่สูง และการมีค่าเฉลี่ยด้านบุคคล ครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ที่สูง สะท้อนถึงการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชนอย่างเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ของโครงการ และเมื่อมีการดำเนินการ 2 ยุทธศาสตร์ที่เข้มแข็งย่อมส่งผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีความเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตาม ตามผลการศึกษาปัจจัยภูมิคุ้มกันนั้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยด้านบุคคลสูงที่สุด รองลงมาคือครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคมและสิ่งแวดล้อมตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโครงการทูปีนัมเบอร์วันมีการเข้าถึงในระดับบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพในการเพิ่มภูมิคุ้มกัน ส่วนในระดับที่กว้างขึ้นโครงการยังมีการเข้าถึงที่ไม่ดีนัก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนผลวิจัยว่า โครงการทูปีนัมเบอร์วัน เป็นโครงการที่ยังลึกลงถึงการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับบุคคล และกำลังพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพขยายสู่วงกว้างให้มากขึ้น

สรุป โครงการทูปีนัมเบอร์วัน อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างปัจจัยภูมิคุ้มกัน และลดพฤติกรรมเสี่ยงการเสพยาเสพติดในสถานศึกษาได้ แม้เป็นเพียงสถานศึกษาที่มีการจัดตั้งชมรม แต่ยังไม่มีการส่งทีมเพื่อเข้าประกวดรับการประเมินในระดับต่าง ๆ แต่คุณภาพการดำเนินการด้านการป้องกันยาเสพติดก็ไม่ได้ด้อยแม้แต่น้อย อันเนื่องมาจากต่างดำเนินการโดยยึด 3 ยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการคัดเลือกสถานศึกษาโดยการสุ่มเลือก 2 สถานศึกษาจาก 2 กลุ่ม คือ สถานศึกษาที่ผ่าน และไม่ผ่านมาตรฐานการดำเนินงาน ซึ่งผลการศึกษาพบเห็นว่า ทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อันเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะการดำเนินงานโครงการที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มศึกษาเลือกพัฒนากลุ่มแกนนำก่อน ซึ่งปัจจุบัน ก็อยู่ระหว่างการพัฒนา กลุ่มแกนนำ ทำให้การเก็บข้อมูลของผู้วิจัยที่เลือกผู้ตอบแบบสอบถามจากการสุ่มอย่างเป็นระบบในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ข้อมูลทั้งจากนักเรียนที่เป็นสมาชิกชมรม และไม่ใช่มหาชิกชมรม ค่าเฉลี่ยจึงไม่สูงอย่างที่คาดการณ์ และในส่วนของกลุ่มเปรียบเทียบมีการดำเนินโครงการในลักษณะของการพัฒนานักเรียนไปพร้อมกันทั้งโรงเรียน โดยไม่แยกพัฒนากลุ่มผู้นำก่อน ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการพัฒนา ทำให้การเก็บข้อมูล โดยสุ่มผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบได้ข้อมูลจากนักเรียนที่มีค่าใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้เมื่อนำผลมาเฉลี่ย กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบจึงมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันมาก จนผลที่ได้ทำให้ปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลโครงการทูปีนัมเบอร์วันนอกจากประเมินผลจากการปฏิบัติของนักเรียนในสถานศึกษาแล้วยังมีการประเมินจากการประกวดต่าง ๆ ซึ่งหากไม่เข้าประกวดก็จะมีผลต่อการประเมินมาตรฐานของสถานศึกษานั้น ๆ ด้วย โดยสาเหตุของการไม่ส่งประกวดเพื่อรับการประเมินมาตรฐานนั้นก็ยังมีเหตุผลต่าง ๆ เช่น งบประมาณ ความพร้อม และอื่น ๆ ดังนั้นการที่สถานศึกษากลุ่มเปรียบเทียบไม่ผ่านมาตรฐานจึงไม่ได้หมายความว่าค่าเฉลี่ยปัจจัยภูมิคุ้มกันที่น้อย หรือมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงที่สูง

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านเครื่องมือ แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลปัจจัยภูมิคุ้มกัน และพฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มตัวอย่างมีการนิยามความหมายของระดับการประมาณค่าทั้ง 6 ระดับที่กว้างเกินไป ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามอาจเกิดความสับสนในการนับจำนวนครั้งของพฤติกรรมต่อเดือนได้ ข้อจำกัดด้านเวลา ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลน้อย ทำให้การเก็บข้อมูลทำด้วยความเร่งรีบ อีกทั้งช่วงที่ทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลนั้น เป็นช่วงที่สถานศึกษาทั้งกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบมีกิจกรรมสำคัญ ซึ่งส่งผลโดยตรงในการเก็บแบบสอบถามที่ต้องใช้เวลามากเพื่อหากกลุ่มตัวอย่างตามที่สุ่มไว้ และข้อจำกัดด้านระเบียบวิธีวิจัย การเก็บข้อมูลโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ ทำให้ต้องเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามรายชื่อที่ได้จากการสุ่ม ซึ่งจากข้อจำกัดเรื่องเวลาทำให้การเก็บข้อมูลตามรายชื่อจึงทำได้ยากและใช้เวลานาน

การนำผลวิจัยไปใช้

ส่วนราชการผู้ดูแลด้านความมั่นคง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถานศึกษา ผู้นำชุมชน ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดตามปัจจัยต่าง ๆ ที่สะท้อนออกมาตามผลวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพฤติกรรมเสี่ยงที่ยังมีการจัดการปัญหาได้ไม่เต็มที่ การจัดการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมจะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาเรื่องการเสพสารเสพติดในวัยรุ่นได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาอำนาจการทำนายของประเด็นยุทธศาสตร์ของโครงการทูปีนัมเบอร์วัน ต่อปัจจัยภูมิคุ้มกันและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเสพสารเสพติด
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่ดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วันซึ่งผ่านการประเมินมาตรฐานระดับเงินทองเป็นต้นไป กับสถานศึกษาซึ่งยังไม่ได้รับการประเมิน หรือศึกษาจังหวัดที่มีการดำเนินการโครงการทูปีนัมเบอร์วันในระดับเงินเป็นต้นไป เช่น ขอนแก่น ยโสธร เป็นต้น กับจังหวัดที่ยังอยู่ระดับต่ำกว่าเงิน

รายการอ้างอิง

- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย[อินเทอร์เน็ต]. (ม.ป.ป.) สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2566 จาก <http://human.skru.ac.th/research/datafile/6-13.PDF>
- โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE). (2560). คู่มือการดำเนินงาน โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด TO BE NUMBER ONE ในทุกระดับมหามหิงอุปรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ฉบับปรับปรุง ปี 2560. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก <http://www.tobefriend.in.th/dataservice/files/ds2-manualAndTech/manual/34.คู่มือการดำเนินงานฉบับปรับปรุงใหม่2560.pdf>
- โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE). (2560). บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานหลัก. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก <http://www.tobefriend.in.th/abouttobe/content6.php>
- โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE). (2560). สรุปผลงานโครงการ To Be Number One. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก <http://www.tobefriend.in.th/abouttobe/files/content10/สรุปผลงาน61.pdf>

- นัฐพงษ์ นาอุดม, ศุภวัฒน์ นกร วงศ์ธนวิสุ. (2563). สาเหตุของการติดยาเสพติดกรณีศึกษาชุมชนคุ้มสระบัวตำบลในเมืองอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. *Journal of Modern Learning Development*, 6, 102-115.
- นันทพร พงศ์อิศวานันท์. (2564). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
- บุตรฉัตร จันทร์แดง. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดงหลวงวิทยา อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต). สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2565 จาก <http://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2560/122595/Jandaeng%20Burachat.pdf>
- ปราณี แผนดี. (2563). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการลดสูบบุหรี่ต่อพฤติกรรมลดสูบบุหรี่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรจังหวัดกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร).
- เปรมฤดี หงส์สุทธิ, ภัทรกร เสง้อุดมทรัพย์, ดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันการติดสารเสพติดของนักเรียนชายโรงเรียนขยายโอกาส. *วารสารพยาบาลวิทยาลัยบรมราชชนนี กรุงเทพฯ*, 33(3), 112-123.
- พณณกร ราชแก้ว. (2564). ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 14(1), 99-115.
- ภูฟ้าเรสท์โฮม. *สถิติผู้ป่วยสารเสพติดในประเทศไทย*. (2565) สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก <https://www.phufaresthome.com/blog/stat-of-drug-addict-in-thai/>
- วิไลลักษณ์ ลังกา, อรุมา เจริญสุข, พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์, กัมปนาท บริบูรณ์. (2560). โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยภูมิคุ้มกันที่มีต่อพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนในพื้นที่หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.). *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 30(1), 101-118.
- ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด. *ผลกระทบของสารเสพติด*. (2549). สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก https://nctc.oncb.go.th/ewt_news.php?nid=304&filename=index
- ศรธรรม ภาษา, ชนะชัย อวนวงษ์, พิชชวิวัฒน์ เหล่าสุวรรณ. (2563). พฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 21(3), 291-302.
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี (สบยช.). (2564). *สถิติผู้ป่วยทั้งหมดที่เสพยาบ้าเป็นยาเสพติดหลัก และเสพร่วมกับยาอื่น ๆ ประจำปีงบประมาณ 2561-2564*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=3469&Itemid=53
- สุวพันธุ์ คณะโยธา, วุฒิพงศ์ ภัคติกุล. (2561). ปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดและปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันยาเสพติดของเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตเทศบาลสกลนคร. *วารสารโรงพยาบาลสกลนคร*, 3, 84-95.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *จำนวนสถานศึกษาในระบบโรงเรียน จำแนกตามสังกัด ในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค ปีการศึกษา 2559 – 2563*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2565 จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/03.aspx>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ. (2561). *รายงานโครงการทูปีนัมเบอร์วันจังหวัดอำนาจเจริญ*. อำนาจเจริญ: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ.
- อัจฉราพร สู่หิรัญวงศ์, ประภา ยุทธไธร. (2556). ปัจจัยสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในทางที่ผิดและติดศาลของผู้เข้ารับการรักษาฟื้นฟูในในระบบบังคับบำบัด. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 58(4), 371-384.
- Bernard, R. (2000). *Fundamental of biostatistics*. Duxbery: Thomas learning. 308.

- Kim, T. K., Park, J. H. (2019). More about the basic assumptions of t-test: normality and sample size. Korean. *J Anesthesiol.* 72(4): 331-335. doi: 10.4097/kja.d.18.00292.
- Korponay, C., Kosson, S, D., Decety, J., Kiehl, A. K. & Koenigs, M. (2017). Brain Volume Correlates with Duration of Abstinence from Substance Abuse in a Region-Specific and Substance-Specific Manner. *Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 2(7), 626–635.
- Małkiewicz, A. M. Mateckic, A., Toborek, M., Szarmache, A., Winklewski, J. P. (2020). Substances of abuse and the blood brain barrier: Interactions With physical exercise. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 119, 204-216.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). *Global overview drug demand drug Supply[Internet].* (2021) Vienna: United Nations publication.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). *Executive summary policy implication.* Vienna: United Nations publication.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). *Global overview drug demand drug supply.* Vienna: United Nations publication.